

Stockholm 3 augusti 2015

Kulturdepartementet

103 33 Stockholm

ku.remissvar@regeringskansliet.se

Folkets Bio Riks remissvar angående *Framtidens filmpolitik* (Ds 2015:31)

Riksföreningen Folkets Bio startades 1973 för att garantera svenska filmskapare möjligheter att få sina filmer visade på biograf. Om de inte passade den kommersiella delen av branschen skulle de likväl få möta en publik på detta optimala vis. Så byggdes en aktivistbaserad kedja av biografer över landet, snart kompletterad av egen import och distribution. 40 år senare bedriver Folkets Bios konkret icke-kommersiell kulturpolitisk verksamhet på filmens område. Drygt 1 000 aktivister ser till att våra cirka 20 biografer rullar film på närmare 30 dukar. Från Luleå till Malmö, från Tollered till Östra Vemmerlöv. Ett professionellt distributionskontor förser våra avdelningar och biografer liksom andra biografägare med kvalitetsfilm, såväl svensk som importerad. Särskild vikt lägger föreningen vid att se till att barn och unga får möjligheter att uppleva kvalitetsfilm på biograf och också diskutera upplevelsen genom skolbioverksamhet, Folkets bios filmpedagoger, distributionssatsningar på knattefilm och i projekt som Six-ten (film för barn mellan sex och tio år). Hela verksamheten genomsyras av en medveten genus- och mångfaldsinriktning. Kombinationen av egna biografer, egen distribution och egen import garanterar att ett brett spektrum av filmer når en publik utan att behöva prövas mot strikt kommersiella krav. Under 2014 tog Folkets Bio 12 svenska långfilmer i distribution där alla utom en var dokumentärer. Därtill importerades 13 filmer från tio olika länder. Vidare distribuerades 12 barnfilmer och 15 svenska kortfilmer, totalt 52 filmer varav 26 var regisserade av kvinnor.

De grundläggande ambitionerna med en ny svensk statlig kulturpolitik inom filmens område sammanfaller med grundförutsättningarna för vår verksamhet. Det gäller mångfald, genusmedvetenhet, synen på kvalité och på kulturens bärande roll för en fungerande demokrati. Frågan kvarstår dock *hur* denna politik konkret ska utformas och utgå.

Vi är tacksamma över möjligheten att få ge några principiella synpunkter på *Framtidens filmpolitik* (Ds 2015:31), och konstaterar inledningsvis att de viktigaste aspekterna i det framtida kulturpolitiska arbetet blir

- *Frågan om delaktighet.* Vilka aktörer ges möjlighet till insyn och påverkan i filmpolitiska beslut genom de tre planerade råden under ett stärkt SFI?
- *Att fokus och stöd* fördelas mellan producent, distributör och visningsorganisationer
- *Behovet av tydlighet* i hur finansieringen ska ske i framtiden

Först och främst hälsar vi med glädje att det urvattnade filmavtalet nu förpassas till avdelningen för svensk filmhistoria. Inte ett kvartssekel för tidigt. Det som en gång var en offensiv kulturpolitik på filmens område, där syftet med filmavtalet var att främja svensk kvalitetsfilm på skräpfilmens bekostnad, har under decenniernas gång snarast förvandlats till

sin motsats. Det är exempelvis anmärkningsvärt att biljettpriserna på bio under de senaste tjugo åren (1994-2014) ökat med 57% medan konsumentprisindex ökat med 26%.

Utredningen fokuserar på samband mellan biljettpris, repertoar och antal biobesök och drar slutsatsen att antalet biobesök inte skulle påverkas nämnvärt av en mindre höjning av biljettpriset. Det är troligtvis en sanning med modifikation, beroende på vilken typ av film vi talar om, var i landet den visas och vilken målgrupp vi definierar. Höjda biljettpriser ska därtill också bedömas utifrån effekterna för de små biograferna, inte bara hur normalkonsumenten i storstadsområden kan förväntas reagera.

En helt annan reflektion som kan göras med anledning av skenande biljettpriser är att svensk film uppenbarligen fastnat i eget stuprör, jämfört med övrig kulturbransch. Film sägs å ena sidan vara mer kommersiell, samtidigt som det allra mesta av svensk filmproduktion bekostas av allmänna medel. What goes around does not always come around!

Den antydda finansieringsmodellen för den nya svenska kulturpolitiken förefaller defensiv och osäker. Filmpolitiken föreslås, genom att staten lämnar filmavtalet, att likställas med andra kulturpolitiska områden. Detta skapar resonemangsproblem när man senare i utredningen föreslår högre moms för biograföreställningar än hos övriga kulturformer som t.ex. teater- dans- och operaföreställningar. Skulle en ny ordning innebära möjligheten för en aktör som Folkets Bio att erhålla fleråriga anslag, går det å ena sidan att se fördelar jämfört med dagens system. Å andra sidan har det osäkra politiska allmänläget det senaste året inte inneburit något positivt för kulturlivet i fråga om budgettilldelning.

Idag talar vi om en filmbransch som omsluter 420 miljoner kronor årligen genom befintligt avtal och viss kutym. De beräkningar som utredningen presenterar detaljer kring handlar om de 240 miljoner kronor - som en ökning av moms från 6% till 25% uppskattas inbringa (11.4.1). Utredningen avstår däremot från att diskutera de 60-65 miljoner kronor som SVT och TV4 genom nuvarande avtal bidrar med. När avtalet upphör, upphör också deras bidrag medan utredningen avstår från att utveckla deras eventuella ansvar i framtiden.

Beroende på vilken typ av biograf (röd eller grön, moms- eller icke-momspliktig) som berörs, är det därtill oklart hur ökad biljettmoms kommer att slå. Bo Erik Gyberg, projektledare för utredningen, erkänner att de mindre biografernas ekonomi redan idag svårligen går ihop, och att "det ligger i tankegången att de inte ska bli lidande" (Scen & film nr 5 – 2015). Då det inte är tal om någon öronmärkning av momsengar till filmen, kvarstår viktiga frågor om hur kulturdepartementet tänker sig en lösning av olika särskilda stödformer för små biografier.

Vi ser mycket positivt på att kvalitetsbegreppet återupprättas som ledstjärna för kulturpolitik på filmens område. Det som den svenska staten med skattemedel bör stödja, utveckla och ge goda förutsättningar för är film med konstnärliga och/eller samhällsdebatrerande och fördjupande ambitioner. Sådan film är en av våra viktigaste kulturformer när den i full frihet och på ständigt nya vis berättar om den tid och den existens som är vår. Även om tidigare tankar på en uppdelning av branschstöd i två delar kan förstås, är det bättre för filmen som helhet med en tydlig politik som famnar all slags film, både så kallad kommersiell som konstnärlig. Utredningen betonar vikten av att svensk filmproduktion ska ha en god balans mellan både det konstnärliga utmanande och det publikt tillgängliga (läs kommersiella). Frågan vad som är god balans och vilka som kommer att avgöra detta i framtiden kvarstår dock obesvarad.

Framtidens filmpolitik innehåller en rad detaljerade förslag. Tyngdpunkten ligger liksom i det uppsagda filmavtalet på produktion. Vi efterlyser därför ett större utrymme för resonemang kring struktur och finansiering av distribution och visning. Bra är bedömningen under 9.3.5 att morgondagens filmpolitik behöver fortsätta att förstärka filmkulturella verksamheter genom stöd till film i skolan, publikarbete och visningsorganisationer. Men det saknas förslag på hur det ska gå till.

Mycket av detaljerna föreslås överlämnas till Filminstitutet vars manöverutrymme i en föränderlig värld måste garanteras av såväl färre detaljregleringar som av större ekonomiska resurser. Stiftelseformen ger i jämförelse med myndighet en större handlingsfrihet och det finns anledning att bevaka utveckling av driftsform som promemorian föreslår särskild utredning av.

Här tre områden som vi anser förtjänar ett fördjupat resonemang, och som bör få ökad vikt i den framtida kulturpolitiken på filmens område.

1. Försvara biografen!

Tanken att jämställa biografen med nya visningsfönster och distributionsformer av rörlig bild bortser från den enkla sanningen att biografens visningsform är optimal och förutsättning för filmkonstens och filmkulturens utveckling. Redan innan filmavtalets tillkomst var biografen kommersiellt hotad av teknisk utveckling, först var mans teve, följt av VHS, hemmabio, DVD, VOD, streaming och därtill allt snabbare och bättre uppkopplingar. Även om det ligger mycket sanning i Herakleitos påstående för 2 500 år sedan, att det enda bestående är förändringen, så förblir biografen förutsättningen för filmkonstens utveckling med sitt optimala möte mellan verk och publik. En stadig svensk biopublik på mellan 15 och 20 miljoner årliga besök verkar trotsa alla fantastiska innovationer, som förblir komplement till bioupplevelsen utan att kunna ersätta den. Som vore du på väg till hypnotisören stiger du in i salongen, stänger av den ständigt brusande samtidigheten, sjunker ner i biofåtöljen och riktar blicken mot duken. Allt i förhoppningen om att kunskaper och värld ska bli lite större. Blir det så är upplevelsen oslagbar. Icke desto mindre saknas inslag i den föreliggande promemorian som rejält tar fasta på biografens betydelse för filmkulturens existens och utveckling. Därför: Ökat stöd åt kvalitetsbiografer!

2. Distribution – en nyckelfråga!

Under lång tid fokuserade filmavtalen på svensk filmproduktion och detaljstyrde Filminstitutets verksamhet på området. Tyngdpunkten på produktion kvarstår i det föreliggande förslaget om framtidens filmpolitik. Det är slående att konstatera att svensk film till en överväldigande del finansieras med allmänna medel. Filminstitutet, regionala filmcentra, SVT:s licenspengar, Nordisk film & tv-fond, Eurimages... Resultatet är en hög produktion med 30-40 svenska långfilmer om året. Men det färdiga resultatet överlämnas villkorslöst till en strikt kommersiell och närmast monopoliserad biografbransch. Om ambitionen är att öka mångfalden av filmberättelser som idag, i direkt motsats till satta kulturpolitiska mål, *inte* når ut till de allra flesta, måste ett tydligare fokus läggas på att stödja distribution, visning och pedagogiskt filmarbete.

Statens ambition att ta ett helhetsansvar för en nationell filmpolitik är positiv, men om film ska hanteras som all övrig kultur, saknar utredningen helt resonemang hur kulturpolitiken ska samverka med det regionala och kommunala filmpolitiska arbete som bedrivs på olika sätt över hela landet. Ingenstans lyfts kultursamverkansmodellens funktioner och konsekvenser in i resonemanget. Kulturdepartementet bör i det fortsatta arbetet därför undersöka förutsättningar för att ålägga kommuner ansvar att ge alla medborgare möjlighet att se svensk film, och med en medveten filmpolitik på ett kommunalt plan nära medborgarna motverka kommersialismens negativa inverkan. Samverkan med befintliga mindre biografägare, nyetableringar av kulturhus, utvidgat ansvar för biblioteken - vägarna kan vara många men riktningen densamma; det ska vara möjligt att se svensk biofilm på bio för alla.

Intressanta exempel för Folkets bios del på konkret sådan samverkan är hur kommuner som Umeå och Malmö satsar stort. Det är av största vikt för kvalitetsfilmens position i riket idag att något liknande sker i Stockholm.

Filminstitutet bör i samarbete med distributörer och filmvisare medverka till att samtliga aktuella svenska filmer med produktionsstöd från Filminstitutet visas över hela landet. Eftersom svensk kvalitetsfilm i hög grad produceras genom Filminstitutets stöde vore en sådan verksamhet både logisk och demokratiserande. Filminstitutet måste ges frihet att agera kraftfullt på dessa områden för att förmå möta ett kommersiellt monopol med kulturell konkurrens. Ur ett kulturpolitiskt perspektiv finns det all anledning att betona vikten av stöd och resurser till publikmöten med filmer som uppfyller kvalitetskriterier och som just därför kräver särskild kompetens och erfarenhet för att nå sin publik. För att säkra ett brett kvalitetsinriktat filmutbud på svenska biografer behövs därför ett särskilt stöd till distribution av kvalitetsfilm. Vi är starkt kritiska till förslaget som riktar lanseringsstöd uteslutande till producenter och därmed exkluderar distributörs- och visningsleden.

3. Satsa på barnen!

I ett kommunalt uppdrag på filmpolitikens område borde ingå direkta rekommendationer och stödformer för att se till att skolbioverksamhet når samtliga barn och ungdomar i Sverige. Vi föreslår ett konkret mål på området: minst ett skolbiobesök/termin för alla skolbarn. Inspiration kan hämtas från Scenkonst Sörmlands koncept inom teaterområdet. Att dessutom ge möjlighet att utveckla barns och ungdomars förmåga att värdera det de ser av rörliga bilder är förstås en utomordentligt viktig uppgift för filmpolitiken. Också här bör skolan få konkret ålagda uppgifter, där filmanalys bör bli en del av varje barns skolerfarenhet. Medvetna om utmaningen föreslår vi att kulturdepartementet undersöker möjligheten att reglera biljettpriserna för barn och unga på svenska biografer med ett maxpris för ett biobesök för personer under 18 år.

Sammanfattningsvis ser Riksföreningen Folkets Bio fram emot att bidra till en kulturpolitik på filmområdet där filmen ges plats jämte andra kulturformer, där skiljelinjen mellan kommers och kultur tydliggörs och där den statliga kulturpolitiken styrs av att stödja kvalitet, tillgänglighet och demokratisk mångfald.

För Riksföreningen Folkets Bio

Ulrika Holmgaard, ordförande
Katrina Mathsson, verksamhetsledare
Gunnar Bergdahl, styrelseledamot

Folkets Bios vision är

- att vara Sveriges ledande och mest dynamiska kvalitetsfilmsdistributör och biografkedja för visning av kvalitetsfilm – svensk och utländsk film, svensk dokumentärfilm, barn- och ungdomsfilm och kortfilm
- att våra filmvisningar skapar debatt om samhällsförhållanden världen över och i synnerhet kritik av maktstrukturers roll och påverkan på människors livssituation
- att nå en bred publik med de filmer som Folkets Bio visar och distribuerar
- att filmen som kultur- och konststart ska få samma status som andra konstarter och kunna verka utan att ta direkta kommersiella hänsyn
- att ge svenska filmare en möjlighet till distribution och visningar vid sidan av de mer kommersiellt styrda kanalerna. Genom distribution och import av såväl svensk som utländsk kvalitetsfilm, svensk dokumentärfilm, barnfilm och kortfilm bidrar Folkets Bio till en breddning av filmutbudet på bio och genom andra distributionsformer. Urvalet av filmer ska ske enligt Folkets Bios grundvärderingar och definition av kvalitetsfilm. Visning av en mångfald av filmer är en viktig aspekt av Folkets Bios värnande av åsikts- och yttrandefrihet och arbete för ökad integration, kulturell mångfald och jämställdhet. Folkets Bio ska bidra till att filmerna uppmärksammas, når publiken, ingår i det offentliga samtalet och exponeras i det offentliga rummet. Folkets Bio är extra viktig nu i en tid med stor maktkoncentration inom biovisningsområdet

